

เศรษฐกิจโลกกับโอกาส
การฟื้นตัวของเศรษฐกิจไทย

ดร. ณัฐพงษ์ พัฒนพงษ์

เมษายน 2559

RESEARCH PAPER

ฉบับที่ 8

THAMMASAT ECONOMIC FOCUS
โครงการติดตามประเด็นเศรษฐกิจไทย

เศรษฐกิจโลกกับโอกาสการฟื้นตัวของเศรษฐกิจไทย

ดร. ณัฐพงษ์ พัฒนพงษ์

คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

1. การเปลี่ยนแปลงโครงสร้างเศรษฐกิจและการค้าโลก

การค้าระหว่างประเทศเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้เกิดการขยายตัวทางเศรษฐกิจ โดยจากประวัติศาสตร์ที่ผ่านมาการเปลี่ยนแปลงครั้งแรกเกิดขึ้นเมื่อประเทศตะวันตกเข้าสู่ยุคปฏิวัติอุตสาหกรรมจากการประยุกต์ใช้เครื่องจักรไอน้ำ และทำให้เกิดการยกระดับการพัฒนาทางเศรษฐกิจของกลุ่มประเทศตะวันตกรวมถึงประเทศญี่ปุ่น จากนั้นได้เกิดการเปลี่ยนแปลงครั้งที่สองเมื่อเทคโนโลยีการผลิตสามารถแยกกระบวนการผลิตในแต่ละขั้นตอนให้อยู่ในประเทศต่างๆ ได้ ซึ่งส่งผลทำให้เกิดการเคลื่อนย้ายฐานการผลิตไปยังประเทศต่างๆ ซึ่งประเทศไทยได้ใช้ประโยชน์การเปลี่ยนแปลงนี้มาตลอดระยะเวลาการพัฒนาเศรษฐกิจของไทยที่ผ่านมาใน 30 ปีที่ผ่านมา จากความเข้าใจประเด็นดังกล่าวได้แสดงให้เห็นว่าถึงแม้ประเทศไทยจะไม่ทันต่อการปรับตัวเพื่อใช้ประโยชน์จากการเปลี่ยนแปลงในยุคปฏิวัติอุตสาหกรรม แต่ได้ใช้ประโยชน์จากการเคลื่อนย้ายฐานการผลิต และสามารถก้าวเป็น 1 ใน 6 ประเทศที่มีการเติบโตของผลผลิตอุตสาหกรรมสูงสุดในช่วง 30 ปีที่ผ่านมา

2. การเชื่อมต่อระหว่างเศรษฐกิจโลกกับเศรษฐกิจไทย

จากการที่ไทยใช้ประโยชน์จากการย้ายฐานการผลิตเป็นแรงผลักดันสำคัญในการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างทางเศรษฐกิจ ส่งผลทำให้มูลค่ารวมของการส่งออกและการนำเข้ามีสัดส่วนสูงกว่าผลผลิตมวลรวมประชาชาติ (GDP) ซึ่งสินค้าส่งออกส่วนใหญ่ของประเทศไทยคือสินค้าอุตสาหกรรมในสาขาอิเล็กทรอนิกส์ เครื่องใช้ไฟฟ้า ยานยนต์และชิ้นส่วน และในด้านของสินค้านำเข้าก็มีสัดส่วนของชิ้นส่วนของผลิตภัณฑ์สาขายานยนต์และชิ้นส่วน อิเล็กทรอนิกส์ เครื่องใช้ไฟฟ้า รวมถึงเครื่องจักรเป็นสินค้าที่มีการนำเข้าในอันดับสูงเช่นกัน ซึ่งสอดคล้องกับทิศทางของการส่งเสริมการลงทุนและขยายตัวของภาคการผลิตไทยที่ไปเชื่อมต่อกับห่วงโซ่การผลิตระหว่างประเทศ (Global Supply Chain หรือ Global Value Chain) สูงขึ้นอย่างต่อเนื่อง โดยผลจากการเปลี่ยนแปลงดังกล่าวจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องระมัดระวังในการวิเคราะห์ดัชนีทางเศรษฐกิจ ซึ่งไม่เน้นมองเพียงการส่งออกรวมหรือการนำเข้ารวม เพราะในสาขาอุตสาหกรรมที่มีลักษณะเป็นห่วงโซ่การผลิตระหว่างประเทศ โดยจากการวิเคราะห์ลักษณะของการเชื่อมต่อของเศรษฐกิจไทยกับเศรษฐกิจโลก พบว่ามีแนวโน้ม

เช่นเดียวกับเศรษฐกิจของจีน เกาหลีใต้ และไต้หวัน ที่มีเส้นทางเชื่อมโยงกับภาคการผลิตในประเทศอื่นๆ มากขึ้นทั้งในเส้นทางที่เชื่อมต่อกับอุตสาหกรรมต้นน้ำและอุตสาหกรรมปลายน้ำ ดังนั้นเมื่อได้รับผลกระทบจากความต้องการในเศรษฐกิจโลกลดลง มูลค่าส่งออกและนำเข้าจะลดลงเช่นเดียวกันสำหรับทุกประเทศในห่วงโซ่การผลิต และนโยบายระยะสั้นอาจจะไม่สามารถทำให้การส่งออกในสาขาเหล่านี้เพิ่มขึ้นได้ นอกจากนี้การสร้างความสำเร็จมูลค่าเพิ่มที่เกิดขึ้นในประเทศ และความเข้าใจตำแหน่งของประเทศใน Global Value Chain จะช่วยให้เกิดความเข้าใจการวางแผนในระยะกลาง-ยาว ที่จะปรับตำแหน่งของไทยในห่วงโซ่การผลิตระหว่างประเทศ และซึ่งจะเป็นปัจจัยสำคัญประการหนึ่งในการยกระดับประเทศออกจากกับดักรายได้ปานกลาง (middle income trap) ในอนาคต ซึ่งจะต้องใช้การเตรียมการล่วงหน้า ทั้งการกำหนดทิศทางอุตสาหกรรมและการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างเศรษฐกิจต้องใช้เวลาและกำหนดยุทธศาสตร์ร่วมกับนโยบายการส่งเสริมการลงทุน

3. ผลกระทบต่อเศรษฐกิจไทยในสถานการณ์ปัจจุบัน

สถานการณ์ปัจจุบันมีปัจจัยสำคัญ 3 ประการ ที่ส่งผลกระทบต่อระบบเศรษฐกิจไทย ได้แก่

- (1) สถานการณ์ภัยแล้งที่ส่งผลกระทบต่อภาคเกษตร
- (2) การส่งออกภาคอุตสาหกรรม
- (3) การขยายตัวของการนักท่องเที่ยวต่างชาติ

ซึ่งผลจากการใช้แบบจำลองที่ได้พัฒนาขึ้นซึ่งได้รวบรวมลักษณะหลักของกลไกการส่งผ่านผลกระทบภายในระบบเศรษฐกิจไทยได้ข้อสรุปเบื้องต้นดังนี้

3.1 สถานการณ์ภัยแล้งที่ส่งผลกระทบต่อภาคเกษตร

ผลกระทบที่เกิดขึ้นจากภัยแล้งไม่ได้เกิดขึ้นเฉพาะกับเกษตรกรผู้ปลูกเท่านั้น แต่ยังส่งผลสืบเนื่องไปยังสาขาอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องในห่วงโซ่การผลิต ดังนั้นการชดเชยให้กับเกษตรกรผู้ปลูกอาจจะสามารถช่วยพยุงให้เศรษฐกิจไม่ได้รับผลกระทบมาก แต่หากจะชดเชยให้ขนาดของ GDP ไม่เปลี่ยนแปลง ต้องใช้มูลค่าสูงกว่าเงินที่ชดเชยให้เกษตรกรหลายเท่า เพราะผลกระทบเกิดขึ้นไปยังภาคส่วนอื่นๆ ในห่วงโซ่การผลิตเช่นกัน ทั้งนี้แนวโน้มของ Climate Change มีผลกระทบต่อเนื้อต่อภาคเกษตรในอนาคต ดังนั้นควรพิจารณาใช้การใช้กลไกอื่นๆ เพิ่มเติมที่จะช่วยลดภาระของรัฐบาล

3.2 การส่งออกภาคอุตสาหกรรม

จากการวิเคราะห์โดยแบบจำลองพบว่าผลกระทบหลักจากการส่งออกสินค้าอุตสาหกรรมต่อเศรษฐกิจไทยส่งผ่านการจ้างงาน โดยการส่งผ่านไม่ใช่เพียงผลกระทบทางตรงจากสาขาผู้ส่งออกเท่านั้น แต่ยังมีผลกระทบทางอ้อมจากการจ้างงานโดยสาขาอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง ซึ่งขนาดของผลกระทบจากการจ้างงานทางอ้อมมีขนาดใหญ่กว่าการจ้างงานทางตรง โดยเฉพาะอย่างยิ่งในกรณีของสาขายานยนต์และสาขาเครื่องใช้ไฟฟ้า ซึ่งเป็นสาขาอุตสาหกรรมที่มีการส่งออกเป็นมูลค่าสูงของไทย ดังนั้นหากสถานการณ์การส่งออกชะลอตัวอย่างต่อเนื่อง ผลกระทบที่น่าเป็นห่วงต่อเศรษฐกิจไทยคือปลดพนักงานในบางสาขาที่มีการส่งออกชะลอตัว ซึ่งผลกระทบทางอ้อม (การปลดพนักงานของสาขาที่เกี่ยวข้อง) อาจจะมีขนาดใหญ่กว่าผลกระทบทางตรง ทั้งนี้ข้อสังเกตเพิ่มเติมจากข้อมูลในอดีตพบว่าจากวิกฤตเศรษฐกิจปี 2540 และ 2551 ภาคเกษตรเป็นสาขาที่รองรับแรงงานที่ถูกเลิกจ้าง ซึ่งเป็นความยืดหยุ่นของระบบเศรษฐกิจไทยในช่วงที่ผ่านมา แต่หากกลไกนี้เปลี่ยนแปลงในปัจจุบันอาจจะทำให้ไม่สามารถรองรับผลกระทบได้มากหากเกิดการเลิกจ้างในอนาคต

3.3 การขยายตัวของนักท่องเที่ยวต่างชาติ

ในระยะเวลา 5 ปีที่ผ่านมา จำนวนนักท่องเที่ยวต่างชาติเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง โดยการวิเคราะห์โดยใช้แบบจำลองแสดงให้เห็นว่าการส่งผ่านผลกระทบทำให้เกิดการขยายตัวโดยรวมทางเศรษฐกิจในกรณีสูงสุดถึง 2.05 เท่าจากรายจ่ายของนักท่องเที่ยวที่ใช้จ่ายในประเทศไทย ทั้งนี้เนื่องจากใช้จ่ายของนักท่องเที่ยวอยู่ในสาขาค้าปลีก สาขาอาหารและเครื่องดื่ม ซึ่งเป็นสาขามีการจ้างงานมาก และส่งผลสืบเนื่องทำให้เกิดการหมุนเวียนต่อเนื่องในระบบเศรษฐกิจและส่งผลกระทบทางบวกทั้งภาคเอกชนและรายรับภาษีของรัฐบาล แต่อย่างไรก็ดีผลกระทบอาจลดลงหากมี Imported Content ในอุตสาหกรรมท่องเที่ยวมากขึ้น เช่น บริษัททัวร์ มัคคุเทศก์ โรงแรม ร้านอาหาร บริษัทขนส่ง ฯลฯ ซึ่งดำเนินการโดยคนต่างชาติ นอกจากนี้ควรคำนึงถึงผลกระทบจากความสูญเสียในระยะยาวของความเสียหายของทรัพยากรธรรมชาติ และผลกระทบจาก Climate Change ซึ่งทำให้สูญเสียรายได้จากการท่องเที่ยวของประเทศในระยะยาว